

Asia: VN/7823/2019

Lausuntopyyntö merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot alusjätedirektiivin täytäntöönpanoon liittyvistä ehdotuksista

Tähän voitte kirjoittaa yleiset huomionne alusjätedirektiivin täytäntöönpanoon liittyvistä ehdotuksista

Liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuntopyyntö merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Esityksellä ehdotetaan muutettavan merenkulun ympäristönsuojelulakia (1672/2009), aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä an-nettua lakia (alusturvallisuuslaki; 1686/2009), alusrekisterilakia (512/1993), eräiden alusten ja niitä käyttävien satamien turvatoimista ja turvatoimien val-vonnasta annettua lakia (turvatoimilaki; 485/2004) sekä laivavarustelakia (1503/2011). Esityksen keskeisenä tavoitteena on tehdä EU:n alusjätedirektiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Alusjätedirektiivin täytäntöönpanolla sekä valtaosalla muista merenkulun ympäristönsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista tehostettaisiin meriympäristön suojelua.

Kuntaliitto lausuu ehdotuksesta yleisesti

Kuntaliitto kannattaa vesiympäristön suojelun tehostamista. Ehdotettu muutos huviveneiden jätehuoltosuunnitelmiin saattaa kuitenkin joillakin alueille johtaa päinvastaiseen vaikutukseen. Erityisesti kuntien rajallisten ympäristöviranomaisresurssien kohdistuminen lisääntyvästi jätehuoltosuunnitelmien ar-viointiin sekä huvivenesatamien valvontaan sekä mahdollinen lisääntyvä rantojen roskaantuminen ovat ehdotuksesta nousseita riskitekijöitä.

Esityksen mukaan huvivenesatamien jätehuoltosuunnitelmat hyväksyy ja niitä valvoo kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Huvivenesatamia arvioidaan esityksen mukaan Suomessa olevan noin 1300. Merkittävimmät ehdotetut muutokset koskevat huvivenesatamien jätehuoltoa koskevia vaatimuksia. Jätehuollon järjestämisvastuu laajenisi kaikkiin lain soveltamisalan piirissä oleviin huvivenesatamiin, kun vaatimus toistaiseksi koskee vain vähintään 50-paikkaisia huvivenesatamia.

Lisäksi sataman määritelmää laajennettaisiin siten, että rannikon osalta määritelmästä poistettaisiin sataman rakenteiden, palveluiden sekä käyttäjä- ja jätemäärien vähäisyyttä koskeva raja.

Sisävesillä sääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin edelleen nykyisen lainsäädännön mukaisesti satamat, joiden rakenteet, palvelut sekä käyttäjä- ja jätemäärät ovat vähäiset. Vähäisyyden tulkintaa muutettaisiin siten, että sääntely soveltuisi aikaisemman 50-paikkasen huvivenesataman sijasta kaikkiin vähintään 25-paikkaisiin huvivenesatamiin.

Esityksessä arvioidaan sääntelyn piiriin tulevan vähintään 600 uutta huvivenesatamaa. Kuntaliiton kunnilta saaman arvion mukaan todellinen määrä on huomattavasti suurempi. Merenrantakunnat arvioivat erityisesti saaristoissa sijaitsevan lukuisasti eri yhdistysten ja muiden oikeushenkilöiden ylläpitämiä huvivenesatamia. Porvoo, Pornainen ja Loviisa arvioivat yksinään alueellaan sijaitsevan 140-170 ehdotuksen mukaista huvivenesatamaa. Näistä, tällä hetkellä jätesuunnitelman on tehnyt noin 20 satamaa. Jo pelkästään näillä kolmella kunnalla koskisi jätehuoltosuunnitelman edellyttäminen 150 uutta kohdetta. Ottaen huomioon Suomen rannikon 61 merenrantakuntaa sekä 16 Ahvenanmaan rannikkokuntaa, on huvivenesataman määritelmään kuuluvia satamia huomattavasti enemmän kuin ehdotuksessa on arvioitu.

Sisävesistä, esimerkkinä Kuopiossa on noin 20 000 huvivenettä ja 100 huvivenesatamaa. Kuopion satamatoimen mukaan Kuopion alueella on yli 50 paikallisia huvivenesatamia noin 500 laiturasatamaa ja tuhansia soutuvenesatamia. Yli 25 ja alle 50 paikkaisia sisävesisatamia noin 300 laiturasatamaa ja tuhansia soutuvenesatamia. Kaikki savolaismalliset veneet ja kirkkovenet ovat yli 2,5 metrisiä 'aluksia' - mutta ne eivät tuota septitankkijätettä. Tämä tulisi huomioida ehdotuksessa pelkkien soutuvenesatamien kyseessä ollessa. Vähäisen huvivenesataman määritelmää tulee ehdottomasti tarkentaa, ettei tuhannet soutuvenesatamat olisi epätietoisia velvoitteistaan ja sitä myöten kuormittaisi kunnan ympäristönsuojeluviranomaista hakemuksillaan.

Alle 20.000 kg kalasatamien jätesuunnitelmat kuuluisivat myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisille. Tehtävä on uusi. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilla ei ole tietoa kalastussatamista, joiden saalismäärä on alle 20 000 kg. Erityisesti sisävesien kalasatamien määrää ei ole pystytty esityksessä arvioimaan. LUKEn tilastojen mukaan Suomen sisävesille oli vuoden 2019 lopussa rekisteröitynyt noin 1600 kaupallista kalastajaa. Saalis 6,4 milj kg kalaa. Sisäveden kalastussatamaa käyttää oletettavasti vain muuta kalastajaa, joten satamien lukumäärä kohoaa satoihin. Lisäksi tulevan lain määritelmässä olisi selkeästi esitettävä, miten lasketaan ja todennetaan satamaan purettava saalismäärä 20 000 kg ja missä ajassa saalismäärä 20 000 kg on ajateltu purettavan.

Ehdotuksen mukaan yhden jätehuoltosuunnitelman käsittely vie kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta arviolta korkeintaan yhden henkilötyöpäivän. Kunnista saadun arvion mukaan jätehuoltosuunnitelmien hyväksyntä ja valvonta on huomattavasti työllistävempää. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisilla ei ole tietoa missä satamat sijaitsevat eikä mitkä tahot niitä hallinnoivat. Valmista rekisteriä näistä satamista ei ole olemassa. Tämän tietokannan laatu ja ajan tasalla pitäminen vaativat itse jätehuoltosuunnitelmien käsittelyn lisäksi resursseja. Kun on kyse toimijoista, jotka mahdollisesti tekevät ensimmäistä jätehuoltosuunnitelmaansa, on varauduttava myös neuvonnan ja ohjauksen vaatimaan resurssitarpeeseen. Huvivenesatamien toimijat ovat usein ei-ammattimaisia toimijoita, joita joudutaan usein ohjaamaan, neuvomaan sekä pyytämään täydennystä monta kertaa yhtä hakemusta kohden. Osa satamista ei tee oma-aloitteisesti hakemusta, joten niitä joudutaan etsimään ja kehottamaan hakemuksen jättöön. Muun muassa valvontakeinojen puuttumisen vuoksi on lisäksi paljon nykyisen lainsäädännön mukaisia jätehuoltosuunnitelmia jätetty hakematta.

Kuntaliitto arvioi kunnilta saamansa palautteen mukaisesti, että ehdotuksen mukaisen jätehuoltosuunnitelman käsittely vie kunnassa 1-3 työpäivää. Lisäksi satamien valvonta esimerkiksi saaristossa on käytännössä mahdotonta. Eikä ympäristön kokonaispilaantumisen kannalta kovin tehokastakaan. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilla ei esimerkiksi ole yleensä käytettävissään venettä ja sen käyttöön sopivaa henkilöstöä.

Osa huvivenesatamista on kuntien ylläpitämiä, joten valvova yksikkö (kunnan ympäristönsuojeluviranomainen) ei saa näissä tapauksissa merkittäviä tuloja huvivenesatama-asioiden käsittelystä. Joka tapauksessa tulot eivät riittäisi li-sätyövoiman saamiseen maksutuloilla.

Luonnoksessa ehdotetaan, että kunnan ympäristöviranomainen veisi toimivaltaansa kuuluvissa asioissa keskeiset tiedot kansallisen tietojärjestelmän kaut-ta SafeSeaNetiin. Tehtävä on uusi. Lisäksi ehdotetaan, että tarvittaessa Liikenne- ja viestintävirasto voisi luoda vain satamia ja niiden jätehuoltosuunnitelmia koskevan yksinkertaistetun kansallisen tiedonhallintajärjestelmän, johon valvontaviranomaiset voisivat tiedot syöttää.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 222.2 §:n mukaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, re-kistereihin ja tiedostoihin. Kun sataman jätehuoltosuunnitelma on hyväksytty, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on merkittävä suunnitelma ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyvän viranomaisen on lisäksi lähetet-tävä sataman pitäjälle ote rekisteriin tehdystä merkinnästä.

Kuntaliiton mielestä tulee kaikki tietojärjestelmiin vietävät tiedot koota sa-maan sähköiseen järjestelmään. Huvivenesatamien ja kalastajasatamien mah-dollisten jätehuoltosuunnitelmien vieminen SafeSeaNet-järjestelmään tulisi toteuttaa siten, että satamanpitäjä tallentaa kyseiset tiedot suoraan järjestel-mään, valvontaviranomainen vain hyväksyy ilmoittamisen. Nykyaikaa on myös järjestää tällaiset ilmoitukset toiminnanharjoittajan itse tehtäväksi. Ei ole tehokasta, että kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ratkaisevat asian ensin omissa järjestelmissään, vievät tiedot sitten ympäristönsuojelulain 222 §:n mukaisesti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään ja nyt lisäksi ehdotetun 10 luvun 3 §:n mukaisesti SafeSeaNet-järjestelmään. Tämän jälkeen tietojen tal-lentamisesta ilmoitetaan hakijalle erikseen. Tietojen tulee kulkea ilman eri tallentamista. Esimerkiksi siten, että suoraan sähköisestä jätehuoltosuunni-telmalomakkeesta olisi rajapinta SafeSeaNet-järjestelmään.

Satamilta edellytettävän jätehuollon taso on ehdotuksessa epämääräinen. Vastaako satama myös alueelle väistämättä tulevista muista kuin huviveneistä peräisin olevista jätteistä (vrt. liikenneväylien levähdysalueiden jätehuolto). Tulisi myös määritellä, mitkä ovat mahdollisuudet järjestää jätehuolto. Täyt-tääkö esim. paikalla käyvä jätehuoltoauto lain vaatimukset riittävydestä? Mikä on yhteisen jätehuoltolaitteiston minimietäisyys toisesta satamasta? Erilliskeräysveloitteet on esitetty ehdotuksessa määriteltävän asetuksella. Kaikki veloitteet tulisi olla lain tasolla määritelty.

Ehdotuksella ja ns. SUP-direktiivin täytäntöönpanolla on yhtymäkohtia. SUP-direktiivi velvoittaa tuottajat kustantamaan hylättyjen kalastusvälineiden jäte-huollon kustannukset. Kaikki yleisessä käytössä olevat jäteastiat satamissa keräävät myös muuta jätettä kuin tuottajavastuun alaista jätettä. Tuottajien tuleekin kaikissa tilanteissa vastata myös epäpuhtaista jäte-eristä, joita syntyy tuottajavastuun alaisen jätteen keräämisen yhteydessä.

Ehdotuksen mukaan sataman pitäjä on velvollinen maksamaan laiminlyönti-maksua, jos se laiminlyö 9 luvun 5 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia sata-man jätehuoltosuunnitelma tai 9 luvun 6 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää sataman jätehuoltosuunnitelma kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen arvioitavaksi ja hyväksyttäväksi. Lisäksi ehdotuksen mukaan laiminlyöntimaksun määrää sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksymisen osalta toimival-tainen viranomainen ja laiminlyöntimaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Laiminlyöntimaksun määräämistä olisi selvennettävä koskemaan myös tilan-teita, joissa jätehuoltosuunnitelma on esitetty viranomaiselle, jos esitetty jätehuoltosuunnitelma ei täydennyksistä huolimatta täytä laissa määrättyjä si-sältövaatimuksia. Laiminlyöntimaksu olisi määrättävä maksettavaksi valvontaviranomaiselle, joka on käyttänyt resursseja vaadittuihin valvontatoimiin.

Kuntaliitto ehdottaa, että lain huvivenesatamaa koskevat määritelmät sekä 9 ja 10 lukua koskevat uudistukset palautetaan uudelleen valmisteluun ja ehdo-tuksen pohjalle tehdään kattavat selvitykset ja vaikutusarviot muun muassa huvivene- ja kalastussatamien määristä ja viranomaisten toimivallan jakautu-misesta niiltä osin. Ehdotuksen jatkovalmisteluun tulisi perusta avoin työryhmä, joka mahdollistaisi eri näkökulmien sovittamisen tulevaan lakiin.

Koska ehdotuksella on vaikutusta kuntien hallintoon ja talouteen tulee ehdo-tus käsitellä kuntalain (410/2015) 13 §:n mukaisesti kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Pykäläkohtaiset ehdotukset

1 luku 2 § Määritelmät

Määritelmien mukaan satamalla tarkoitetaan paikkaa tai maantieteellistä aluetta, jonka rakenteet ja varustelu on suunniteltu mahdollistamaan alusten vastaanottaminen, mukaan lukien sataman toimivaltaan kuuluva ankkurointialue. Lisäksi huviveneellä tarkoitetaan urheilukäyttöön tai vapaa-ajan viettoon tarkoitettua alusta, jonka rungon pituus on vähintään 2,5 metriä, sen tyypistä tai käyttövoimasta riippumatta, ja jota ei käytetä kaupalliseen tarkoitukseen;

Määritelmän mukaisesti esimerkiksi kaikki soutuveneet kuuluvat myös huvivenesataman määritelmän sisään. Näillä aluksilla tehdään tyypillisesti parin tunnin veneilyretkiä. Kyseiset alukset eivät tarvitse järjestettyä jätehuoltoa. Määritelmää tulisi muuttaa siten, että se lain mukaisiksi huvivenealuksiksi rajattaisiin vain ns. matka-alukset, joilla tehdään pidempiä matkoja ja joissa yleisesti yövytään ja ruokaillaan.

1 luku 3 § Lain soveltamisala

Ehdotuksen mukaan 9 ja 10 lukua ei sovellettaisi huvivenesatamiin, joiden aluksille tarkoitetut rakenteet ja palvelut sekä käyttäjä- ja jätemäärät ovat vähäiset; eikä huvivenesatamiin, jotka ovat ainoastaan luonnollisten henkilöiden ei-kaupallisessa käytössä ja jotka sijaitsevat yhteisalueain (758/1989) mukaisilla yhteisillä alueilla tai joiden käyttöoikeus perustuu yhteiseen erityiseen etuun.

Perustelujen mukaan joitain kymmeniä uusia sisävesillä sijaitsevia huvivenesatamia sääntelyn piiriin kuitenkin tulisi, sillä rajauksen tulkinnessa tulisi jatkossa ottaa huomioon 9 luvun 4 §:ään ehdotettu kirjaus, jonka mukaan yksityiskohtaiset sataman vastaanottolaitteita koskevat vaatimukset koskisivat

jatkossa kaikkia vähintään 25 venepaikan satamia. Siten 25 venepaikan satamaa ei voisi enää pitää vähäisenä. Venepaikkojen määrää ei kuitenkaan tulisi pitää ainoana vähäisyyden arvioinnissa käytettävänä tekijänä, vaan huomioon tulisi ottaa kaikki mainitut tekijät. Esimerkiksi sataman palveluiden arvioinnissa on merkitystä sataman aukioloajoilla ja satamassa mahdollisesti työskentelevien henkilöiden määrällä.

Ensinnäkin perusteluissa oleva virhe sääntelyn piiriin tulevien sisävesien huvivenesatamien määrästä tulee korjata. Uusia satamia tulee sääntelyn piiriin satoja ei kymmeniä. Yli 25 mutta alle 50 veneen huvivenesatamaa ei enää pidettäisi vähäisenä. Vähäisyyden määritelmää ei avata muuten kuin aukioloaikojen ja henkilöstön määrällä. Suurin osa tuon kokoluokan soutuvenevalkamista ja -satamista on auki koko ajan eikä niissä ole vakituista pysyvää henkilökuntaa. Näissä satamissa ei ole yleensä muita pysyviä rakenteita kuin vesillelaskuramppi, uimalaituri ja veneteloja rannassa. Kaikki nämä satamat tulee rajata selkeämmin vähäisyyden perusteella soveltamisalan ulkopuolelle. Jos 3 momentin vähäiset huvivenesatamat määritellään selvemmin, on mahdollista, että 4 momentin myös epäselvä yhteisaluevalkamia koskeva rajaus voidaan poistaa ehdotuksesta kokonaan.

Mahdollista on myös tehdä vähäisyyden rajaus lain tarkoituksesta lähtien. Vähäisiä rakenteita koskeva säännös kuuluisi silloin ”joiden aluksille tarkoitettut jätemäärät tai rakenteet ja palvelut sekä käyttäjämäärät ovat vähäiset”. Vähäinen huvivenesatama olisi aina sellainen esimerkiksi soutuvenevalkama, jossa ei synny merkittävästi jätettä, vaikka käyttäjiä olisikin yli 25 alusta. Mahdollista olisi myös jättää vähäisen sisävesien huvivenesataman ylärajaksi nykyinen 50 alusta. Tämä on mahdollista, koska kyseessä on kansallinen tiukennus.

9 luku 6 § Sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen.

Huvivenesataman ja sellaisen kalastussataman, johon vuosittain purettu saalismäärä on alle 20 000 kilogrammaa, jätteiden vastaanotto- ja käsitte-lysuunnitelma on esitettävä arvioitavaksi ja hyväksyttäväksi sen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jonka alueella huvivenesatama sijaitsee. Mahdollisten toimivaltakysymysten ratkaisemiseksi jo ennakolta lain esitöissä tulisi avata, kuinka vuosittainen purettava vastaanottomäärä lasketaan. Lisäksi tulee harkita, ovatko tulkintaongelmat toimivaltakysymyksen osalta mahdollisia tilanteissa, joissa satamaan sisältyy useita toimintoja, esim. huvivenesatama ja matkustaja-alusliikennettä.

13 luku 1 § Maksu, palkkiot ja kustannusten korvaaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen perimien maksujen osalta pykälästä tulee poistaa viittaus valtion maksuperustelakiin. Maksun määrääminen tulee tarvittaessa rajata laissa ja perittävän maksun perusteita määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Marko Nurmikolu

Lakimies

Määritelmät ja soveltamisala (MYSL 1 luvun 2 ja 3 §)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne merenkulun ympäristönsuojelulain 1 luvun 2 ja 3 §:iin ehdotetuista muutoksista

-

Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamissa (MYSL 9 luvun 1-4 §)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätteiden vastaanottojärjestelyitä koskevista ehdotuksista

-

Satamien jätehuoltosuunnitelmat, niiden hyväksyminen ja niistä kuuleminen (9 luvun 5-7 §)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne satamien jätehuoltosuunnitelmia koskevista ehdotuksista

-

Jättöpakko, jätteiden ennakoilmoitukset ja maksut sekä niitä koskevat vapautukset (10 luvun 1, 2, 4 ja 5 §)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jättöpakkoa, jätteiden ennakoilmoituksia ja maksuja sekä niitä koskevia vapautuksia koskevista ehdotuksista

-

Muut MYSL 9 ja 10 lukuihin sekä 12 lukuun ehdotetut muutokset

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne muista merenkulun ympäristönsuojelulain 9 ja 10 lukuihin sekä 12 lukuun tehdyistä ehdotuksista

-

Öljyn päästökielto ja öljypäästömaksu

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne öljyn päästökiellosta ja öljypäästömaksusta.

-

Rikkipäästömaksu (7 b luku)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne rikkipäästömaksusta.

-

Meriliikenteessä käytettävien polttoaineiden rikkipitoisuutta koskeva sääntely

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne meriliikenteessä käytettävien polttoaineiden rikkipitoisuutta koskevasta sääntelystä.

-

Alusten välisten haitallisten ja vaarallisten lastien ja jätteiden siirtojen ja polttoaineen toimitusten sääntely

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne alusten välisten haitallisten ja vaarallisten lastien ja jätteiden siirtojen ja polttoaineen toimitusten sääntelystä.

-

Painolastivesisääntelyn soveltuminen jäänmurtajiin

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne painolastivesisääntelyn soveltumisesta jäänmurtajiin.

-

Alusturvallisuuslakiin ehdotettavat muutokset

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne alusturvallisuuslakiin ehdotetuista muutoksista.

-

Alusrekisterilakiin ehdotettavat muutokset

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne alusrekisterilakiin ehdotetuista muutoksista.

-

Turvatoimilakiin ehdotettavat muutokset

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne turvatoimilakiin ehdotetuista muutoksista.

-

Laivavarustelakiin ehdotettavat muutokset

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne laivavarustelakiin ehdotetuista muutoksista.

-

Nurmikolu Marko
Suomen Kuntaliitto ry